

Փ Ր Ե Դ Ե Ր Ի Կ Ո Մ Գ.

ԿԱՅՍԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ԹԱԳԱԿՈՐ ԲԵՐԻՍԻՈՅ

աւոր ընթացքն սկսաւ 1864ի Շելճիկի-Հուշգայի պատերազմէն: Աւստրիոյ դէմ՝ տրուած 1866ի պատերազմին միասնակեցեալ իբրեւ վերին զօրավար Բոլովոյի երկրորդ քառակիսի եւ Մատովայի (Բելոսկիւրեցի) ծակաւոր որդեւք մէկաւ երկու նեղ մտած քառակցայ յարմար ժամանակին օգնութեան հասնելով: Բայց առաւել եւս փառաւոր հանդիսացաւ 1870ի պատերազմին մէջ, ուր օրէ օր յաղթանակ կանխելով ղեկնք Սեռաւի վրայ եւ զաղթեցան ամբողջ բաւակին խորտակելով ստիպեց անմատուր ըլլալու, որուն մէջ գերի ցնդեալեալ Նաւե Նափոլէն Գ. Կայսրին: Ի նշան եւ ի վարձատրութիւն իր քաշազորութեանը՝ Նոյն տարւոյն Հոկտ. 28ին Արգիւնուր Սպարապետ անուանուեցաւ: Շրջ ծնորնի Կայսրը Նոյնիւսին երկրորդ դաւաժանութիւնն էտըց Տարկազրած է աւտուրութեան զորքերը թողուլ, 1878 Յունիս 4ին իբրեւ առեւտրականեայ վարիչ-ինսամանի Գերմանիոյ պետութեան մեծ խոհանութեամբ վարեց իւր ծանր պաշտօնն եւ հասարակաց համակրութիւնն ազնիւ քնատրութեամբը շահեցաւ: Փոքեղորկու Կայսր ամուսնացած է 1858 Յունուար 25ին Անգղիոյ Թագուհի Ալեքսանդրին Գալիէի հետ, որ իւր ամուսնոյն պէս հանձնարել ու ազնիւ ճիւղը զարգարեալ իշխանոյն է: Իւր եօթը զաւակաց մէջէն անդամները՝ Գուլիելմոս իշխան, այժմ ժողովրդային կայսրութեան ու Թագաւորութեան, վարչապետն ու հանձնարող երրորդաստիճ. է, երթեալ Պրիւսիոյ իշխանին դեպատմագիտական ուսմամբն եւ հետեւող Նոյն մեծ քաղաքագետին:

Դեղճ Կայսրն անցեալ տարիէ վեր կը տառապի կոկորդալական ախտի: Ի սկզբան անդ Անգղիա զնաց իւր ախտին դարմանը գտնելու համար, յետոյ փոխադրուեցաւ ի Սան Ռեմոյ, ուր մայրս մինչեւ ցմար իւր ծնունդին հօրն: Անտանսիկ ցաւոց մէջ բժշկելը երբեմն ապաքինութեան նշոյլ, երբեմն հաստատուն յոյս կը սփռէ ին տիեզերաց մէջ, սակայն ինչպէս այս վերջինը շարժանքուն լոճըր Կապադոքսիան, առ ժամանակեայ եւս առ երեւոյթ լաւութիւններ էին: Փոքեղանիւ Կայսրն տարի վիճակը գէշ է. բժշկելը արդէն քանի մ'օրէ վեր դժբախտ արեւածի մը պատահման պատրաստուած էին. սակայն իւր ամուր կազմին այս տաճարեայ աւանդուց: Բայց թէ բոլորովին պիտի բժշկուի եւ ապաքինի, զոր բոլոր աշխարհ ի սրտէ կը ցանկաւ, ցտ վկայելոյ բժշկական անհարկն կ'երեւայ, ամենաւանդ թէ մտտեք կըրտայ դարձեալ արկած մը հանդիպել, որ Նոյն իսկ Հաւաքաւոր տառապեալ Կայսրն կենաց օրհասը մերժեցնել:

Այս ամառայ մէջ Նորոպայի քաղաքակաւումութիւնը Փոքեղորկու Կայսրն վիճակէն զատ զբաղած էր Պրիւսիոյ իշխանին հրաժարման խնդրովը: Գերմանիոյ կայսերական ընտանեաց մէջ որոշուած էր որ Կայսրն երեք-ցաղից դուստրն Անգելապրի Թագղանուէրէ կ'իշխանին հետ, որ Պուլկարիոյ Նախկին իշխանն էր, Նշանուի Ապրիլի մէջ: Այս որոշումը Պրիւսիոյ իշխանն այլայլեց. որովհետեւ գիտէր թէ Ռուսիոյ Կայսրն շատ անհամոյ պիտի ըլլար այս գործն, եւ Գերմանիոյ ու Ռուսիոյ լաւ քաղաքականութեանց համագործակցութիւնը պիտար պատճառներէ մին: Պրիւսիոյ իշխանն այս յեղիս վրայ բանակցելով Կայսրն հետ՝ աղայեց որ այս որոշումը ինստազուի, ապա թէ ո՞ր իւր պաշտօնէն պէտք է որ հրաժարի: Նրկայն բանակցութիւններէ ետքը որուն մէջ գլխաւորաբար Կայսրուհին Պրիւսիոյ իշխանը համոզել կը Հաւար եւ իւր որոշման վրայ պնդել կ'ուզէր, որոշեց Կայսրն, որ ինչորիս առ այժմ չանգազուի անորոշ ժամանակի մը: Գերմանիոյ Կայսրն այս խոհմանկան որոշումայն Պրիւսիոյ իշխանին հրաժարման խնդիրն ալ անհետացաւ:

Կայսրն ի նշան իւր մեծ վստահութեան ու համարման Պրիւսիոյ իշխանին Հերպոլը որդին պետութեան պաշտօնային անուանեց: Նոյնպէս իւր պատրաստաց ծակապատարարայն Պուլմիսթալ կոմսն Ընդհանուր Սպարապետ կարգեց:

Անգղիոյ Վերգորիա Թագուհին, որ բաւական ժամանակ վեր Իտալիա կ'անցնէր, Պրիւսի երկրորդ ժամանակ ինսպուրը քաղաքն Աւստրիոյ Փրանկսկու Յովսէփ Կայսրէն ղեկավարեցաւ, ուր ստիպաւ ժամանակ զարգրելն ետքը՝ Թամարն յառաջ տարաւ եւ ամառայ 24ին Պրիւսին հասաւ իւր դուստրն ու հիւանդ Կայսրը տեսնելու համար: Որչափ որ կայսերական ընտանեաց արդի գրովիւնը կը ներդր, փառաւորութեամբ ընդունուեցաւ: Անգղիոյ Թագուհին եւ երեք օր Շարլոտթենպուրկ մնալէն ետքը Թամարն եւս Անգղիա դառնալու:

Գաղղիոյ վիճակը հետզհետեւ աւելի կը խառնակի: Ամբար կը պատակն թէ արմատականաց կուսակից Փուրէ իբրեւ պաշտօնէից գահերէ մեծամեծ փոփոխութեանց ծնունդներով երկարատեւ գործունէութիւնն պիտի շունչնայ, յանկար Պուլանտէի եւ իւր կողմակցաց խռովութիւնները ծագեցան, որոնցմով արարաւ կը զարդի այժմ Գաղղիան: Պուլանտէ զօրավարը հիմա ընտրուած է անդամ խորհրդանոցի եւ իւր բարեկամաց աւակցութեամբ կ'ուզէ մեծ դեր խաղալ: Թուի թէ Պուլանտէի կուսակիցը ծրարող մ'ունին, զոր ի զուլս հանելու կը ջգնին, իսկ միւս բոլոր հասարակապետականց ասոնց միտքն իմանալով միաբանած եւ հասարակապետութեան թշնամեաց դէմ, եւ այս պատճառաւ ամէն տարածայնութիւն ի բաց թողով Փուրէն պաշտօնարարն կանգուն ըսնել կ'ուզեն:

Պուլկարիոյ ինչորը կարծես թէ այժմ կը ճնշէ: Անցեալ ամիս պալատաւիճերն նշան, թէ Փոքեղանիւնը ինչեանց գահընէնց արդի ըլլայ, սակայն արդէնք մը չտեսնուեցաւ. մնաւորով թէ այդ պալատաւիճերն իսկ այժմ դարձած են եւ իշխանուն Պուլկարը խաղաղ ու հանգիստ իրենց գործոյն կը Նային:

Ռուսմանիոյ մէջ ծագած խռովութիւններն ալ բոլորովին խաղաղելու վրայ են: Ռուզդոդիի նոր պաշտօնարարը զալով՝ գտնէ առ այժմ Նոյնիւնը հանդարտեցան. միայն աստ անդ դեռ ապստամբ գեղացիներն կը Նշանարին, բայց կարաւարութեան արթնութեամբն ու ազդեցիկ գործունէութեամբը գործի: Ի պատ զպարտն ու կը:

Մերաւոյ արմատական պաշտօնարարն հրաժարեցաւ քանի մ'առաջարկութեանց խորհրդանոցի մէջ շնորհուհուելով, որուն տեղը Նիքոլա Վրկադէ Հափաորական նոր պաշտօնարար մը կազմեց:

Ս. Քահանայապետին յոգեկանին հանդէսները դեռ կը տնեն: Գործէ ամէն շաբաթ տիեզերաց ամէն կողմէն ուխտաւորք եւ պատգամաւորք Հոռմ կը դիմեն ինքն շնորհաւորութիւններն ու որդեական հասարակութիւնն անմամբ մատուցանելու: Յիշատակաց արժանի է որ Նոյն իսկ Շուեի Թագաւորն իրեն այցելութեան զնաց, որուն ղեմաց Ս. Քահանայապետն գլխավորաց կարդնալ ղեւանաղային Թագաւորն այցելութեան խաղաղ:

ՀՈՏՈՐԻՎԻԴ ԵՒ ՊՈՏՄՈՒՆԵԱՆՈՒ ԽԲԲԻՐԻ

Հ. Ռ. ՓՈՓԵՏԷԼ Վ. ՊԵՐՐԵՆԶ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԻԻԲՐԵՆԵՆ 89ԲԵՐՆ (W. HEINRICH)